

Roeken gevraagd

Door Jan P. Strijbos

Foto van de schrijver

Het gebeurt nog al eens, dat je door een of andere gebeurtenis plotseling tot de conclusie komt, dat er een hiaat valt te constateren in de reeks van dieren die je in vroeger tijden regelmatig mocht zien en die nu zijn uitgevallen of bijzonder zeldzaam zijn geworden. Zo vraag ik mij af waarom ik al in geen kwarteeuw meer een Meikever heb gezien. In onze jeugdjaren vingen wij deze kevers bij tientallen en de meest geijkte vangplaats was wel de Haarlemmerhout en dan speciaal in de lanen met lindebomen, zoals in de Spanjaardslaan. Daarvoor hanteerden wij een bamboestok met een dot vlas, waarmee je de rondsnoerende Meikevers gemakkelijk kon slaan, want zij bleven met hun harige poten in het vlas haken. Dat was avondwerk, want de kevers begonnen pas te vliegen als het donker was geworden. Ik herinner mij die zwoele meiavonden nog levendig. Wij wisten toen nog niet dat deze Meikevers ontstonden uit een larve, de engeling, een soort vette en doorzichtige rups zonder buikpoten. Maar wel wisten wij drommels goed het verschil tussen een vrouwtje en een mannetje. Die laatste was het meeste waard in onze ogen.

En waar blijven mijn Kolibrivlinders? Deze merkwaardige meekrapvlinders met hun lange roltong, vroeger jaren een vrij algemene verschijning in onze tuin, is blijkbaar uitgestorven. Trouwens het aantal vlinders is lang niet meer wat het vroeger was. En de Salamandertjes die wij vroeger jaren vingen in slootjes bij Elswoud zijn ook 'vort'. En dat beroemde ooievaarsnest daar, dat de schimmenschuiver en tekenaar Ko Doncker bezong, is ook al vele jaren verdwenen. Er zijn tal van jonge vogelaars die nog nooit een levende Ooievaar hebben gezien, uitgezonderd dan wellicht in het ooievaarsdorp 'Het Liesveld' bij Groot Ammers. In mijn jeugdjaren telde de omgeving van Haarlem zeker elk jaar 20 bewoonde ooievaarsnesten. Alle oude buitenplaatsen en landgoederen konden daarop bogen. Er was zelfs een nest in de Haarlemmerhout, waar nu het verpleeghuis 'Zuiderhout' is verrezen. 'Woestduin' had er één en 'Leiduin' en ook op 'Hartenlust' in Bloemendaal. Santpoort had wel vier nesten, waarvan twee vlak naast elkaar, in de tuin van het Provinciaal Ziekenhuis. Er stond een nest langs het Zuider-Buiten Spaarne, niet ver van de houtzaagmolen, er waren bezette nesten op 'Waterland' en in Beverwijk, dan nog het nest op de buitenplaats in Bennebroek, waar ook een flinke kolonie Blauwe Reigers gevestigd was. Toen bloeiden er nog stengellose Primula's langs de Primulabeek in Aerdenhout. De hele beek is niet meer te vinden en misschien zijn er nog restjes van te vinden in de tuinen van de villa's die er zo in de loop der tijden zijn gebouwd. Onze Kikvorsen zijn op de meeste plaatsen verdwenen, vleermuizen zie je niet meer of zijn althans zeer schaars geworden. De drassige duinvalleien van weleer met hun rijkdom aan Wintergroen, Parnassia en Moeraswespenorchis zijn niet meer te vinden. En wat hebben wij niet verloren van de vroegere rijkdom aan vogels? Veel minder leeuweriken en Tapuiten, geen klauwieren meer in de vlierbosjes langs de zeereep, Wielewaal en Nachtzwaluw zijn in de Kennemerduinen zeldzame vogels geworden en waar het vroeger jaren langs de duinvoet

daverde van de zang van de Nachtegalen is het nu stil geworden. Geen kolonietjes van Visdiefjes meer in de duinen en geen nesten van de Bontbekplevier langs de stranden of in de buitenste duinvalleien nabij de zeeloper. Geen Spotvogels of vliegenvangers meer in de stadsparken of plantsoenen zoals vroeger, veel minder Grasmussen, Tuinfluiters en Braamsluiper in de bosjes langs de wegen van Aerdenhout, Vogelenzang en Bloemendaal. De Griel als broedvogel zijn we kwijt en voor goed. En hoe is de stand van de stootvogels niet achteruit gegaan? En waar bleven de vele tienduizenden paren Visdiefjes en Grote Sterns van het vogeleiland 'De Beer', van Griend, Texel en van Rottum? De bomen van het landgoed 'Beeckensteyn' onder Velsen, waar in vroeger jaren een kolonie Blauwe Reigers van tussen de 400 en 500 nesten te bewonderen viel, zijn thans al vele jaren verlaten. In onze jongensjaren vonden wij nestjes van Zwarte Sterns en zelfs van een Woudaapje in de vestinggrachten van Spaarndam en in de oeverlanden van de Liede en van Zuider-Buiten Spaarne nabij de Cruquius. De Boerenzwaluwen zijn gedecimeerd en ook de Oeverzwaluwen zijn goed deels uit Kennerland verdwenen. Over alle linies en allerwege een ontstellende ont-

**De Roek is in
gevaar . . .
'Otterskool',
Gielthoorn
10 mei 1949**

luistering, achteruitgang en verarming, dat valt niet te ontkennen. Alleen de figuren van de cultuursteppe die zich weten aan te passen aan de veranderende omstandigheden gaat het min of meer naar den vleeze. Dat zijn de Huismussen, de Spreeuwen, de Kauwen, de Kokmeeuwen, de Houtduiven en wellicht nog een paar soorten die als cultuurvolgers bekend staan. En als prof. dr. D. M. de Vries uit Wageningen in 'De Levende Natuur' en elders laat doorschemeren dat hij de mening is toegedaan, dat er thans veel meer vogels binnen onze landspalen huizen dan 30-40 jaar geleden is dat een pertinente onjuistheid.

Als ik het wel heb is de Roek als broedvogel uit geheel Noord-Holland verdwenen. Een der laatste broedpogingen dateerde van 1939, toen een twintigtal Roeken zich ging vestigen in Westerland op Wieringen. Deze poging werd verijdeld. Het is verder mogelijk dat een paar in 1962 in de Alkmaarderhout heeft gebroed. Alle kolonies in Amsterdam en in Haarlem en op de begraafplaats bij Zaandam zijn al lang verdwenen. Zo waren er in vroeger jaren flinke kolonies in het Vondelpark, op de Begraafplaats en nabij het Museum voor de Tropen, bij de Ceintuurbaan en op tal van andere plaatsen. Ook in Haarlem was de Roek een gewone stadsvogel, die nesten bouwde en kolonies vormde op de Algemene Begraafplaats aan de Schoterweg, op het Frans Halsplein en in de Hertenkamp in de Haarlemmerhout, op het Staten- en Prinsenbolwerk, in de iepen langs de Nieuwe Gracht, bij de Cavalerie Kazerne en op de Kinderhuissingel. In die tijd kregen wij vaak Roeken in de tuin, als wij de vogels voerden en in de nazomer, de herfst en in de winter was er de indrukwekkende slaaptrek van duizenden corviden, koersend in de richting van de ondergaande zon. Daarbij waren ook altijd kleine troepen Roeken, maar het merendeel bestond uit de Bonte Kraaien en Kauwen. Deze kraaientroepen gingen slapen in de 'Bosjes van de Neethof' en nabij het Provinciaal Ziekenhuis, in het 'Sprenkelbosje' en in het 'Sterrenbos' van de A.W. en het 'Huis ter Vogelenzang'. En als wij gingen kijken naar de langs trekkende vogelscharen, dan zat je daar niet voor niets te blauwbekken op de zeereep. Ontelbare vogels koersten dan in oktober en tot diep in november naar het zuiden. De eerste Bonte Kraaien passeerden meestal in de eerste dagen van oktober. Thans verschijnen ze niet voor half oktober en veel minder in aantal. De trek langs de kust is tegenwoordig veel minder spectaculair geworden en de aantallen, welke we nu zien, zijn maar een schimmetje van datgene wat wij zagen in de dagen van 'de sympathieke kustwacht', zoals dr. Jac. P. Thijssen het Trekstation Noordwijk aan Zee noemde. (zie 'Ardea' jaargang VIII (1919) afl. I).

Het was in die herfstdagen van 1918 helemaal niet bijzonder als er in enkele morgenuren zo'n slordige 1000 Bonte Kraaien en 200 Roeken passeerden. Wij telden soms meer dan 10.000 langs trekkende Spreeuwen op een enkele morgen. Maar ook Vinken, Kepen, Sijsjes, Veldleeuweriken, Kramsvogels, Koperwieken, Kwikstaarten, Graspiepers, Kneutjes, Boerenwaluwen, Sneeuwgorzen, Tapuiten, Kieviten en Goudplevieren waren op sommige dagen talrijk. Achter de trekkende vinkachtigen kwamen ook de stootvogels mee, zoals Sperwer en Smelleken, terwijl ook de Slechtvalk niet zelden werd gezien. Deze laatste is thans een zeer zeldzame verschijning. En wat zagen wij niet vaak Ruigpootbuizerden en meermalen herinner ik mij dat er soms vijf of zeven exemplaren tegelijk in de lucht waren.

Wat toegenomen is en veel talrijker is geworden zijn de trekwaarnemers, de vogelaars en de vogelliefhebbers, die gewapend met de prismakijker er op uit trekken en zich bezig houden met deze plezierige en gezonde

vorm van vrijetijdsbesteding. Dat aantal is zeker het tienvoudige geworden van het aantal dat zich hiermee bezighield in het begin van deze eeuw. De aantallen vogels, zowel het aantal broedvogels als doortrekkers en wintergasten zijn stellig veel minder en te suggereren dat er thans meer vogels in ons land huizen dan vroeger zoals prof. dr. D. M. de Vries bij herhaling heeft beweerd, is niet alleen onjuist, maar tevens ook gevaarlijk. Het doet de mening postvatten dat er niets aan de hand is. Er is wel wat aan de hand en niet zo zuinig ook. En als het zo bergafwaarts blijft gaan, zijn er over een halve eeuw helemaal geen vogels meer in Nederland, behalve dan de ordinaire soorten, die ik hierboven al reeds noemde. Dan is ook de goede zaak van vogelbescherming niet meer nodig.

Wat de Roek betreft, deze vogelsoort behoort in Engeland en in het zuidelijke deel van Schotland tot de meest algemene en talrijkste vogelsoorten. Het is mijn indruk, dat de Roek niet alleen in Noord-Holland als broedvogel voorkomt, maar ook in tal van andere provincies sterk achteruit 'gekacheld' is. Als ik zo door Friesland, Drenthe, Overijssel, de Achterhoek en door Brabant rijd mis ik op tal van plaatsen de Roekenkolonies van vroeger jaren en op andere plaatsen zijn de kolonies niet meer zo groot. Zo is de grote Roekenkolonie in de Otterskooi al sinds jaren geheel verlaten. Daar stelden indertijd de biologen dr. E. van Koersveld en Jan Kloos een onderzoek in naar het gedrag van de Roek. De kooiker S. Klaver heeft mij wel eens verzekerd dat het verdwijnen van de Roek uit de Otterskooi te wijten is aan de agressie van een Slechtvalk, die daar in de kooi gebroed zou hebben. Een vermoeden dat nooit bevestigd is.

Door het grondige onderzoek van de heer H. R. Feijen is gebleken dat de Roek in ons land op een ontstellende wijze in aantal is achteruit gegaan. In de laatste 20 jaar is hun aantal met 80 à 85% verminderd. In de jaren tussen 1967 en 1970 beliep de achteruitgang niet minder dan 25%. Deze vermindering is in hoofdzaak te wijten aan de achtervolging door de mens. Ook het kappen van geschikte nestbomen is één van de redenen. Precies als bij de Blauwe Reiger. Het is nog altijd een grote vraag of de Roek inderdaad schadelijk geacht dient te worden voor de landbouw en er is geen enkele doorslaggevende aanwijzing, die een biologisch verantwoorde bestrijding wenselijk maakt. Het is de hoogste tijd dat deze vogel in ons land de grootst mogelijke bescherming en protectie ten deel valt. De Roek wordt in onze Vogelwet 1936 tot de beschermde vogels gerekend, maar zijn huidige positie in de Jachtwet is onjuist en maakt hem kwetsbaar. Ook zijn gelijkenis met de Zwarte Kraai is een factor, die voor de Roek vaak de dood betekent.

● J. P. Strijbos, Claus Sluterweg 2, Heemstede

Dr. G. A. Brouwer, 40 jaren bestuurslid van Vogelbescherming

Dr. G. A. Brouwer heeft te kennen gegeven af te willen treden als bestuurslid van Vogelbescherming. Het zal wel uniek in de geschiedenis van de Nederlandse vogelbescherming zijn dat een bestuurslid zolang zitting gehad heeft in het bestuur en daarbij komt nog dat dr. Brouwer zich in deze lange periode zeer intensief met de vogelbescher-

ming, zowel nationaal als internationaal, heeft beziggehouden. Zo is hij als fervent vogelbeschermder bijvoorbeeld één van de ornithologen geweest die nooit lid is geworden van de Club van Nederlandse Vogelkundigen. Dr. Brouwer is reeds erelid van de Ned. Ver. tot Bescherming van Vogels. Wij zijn blij dat wij, indien dit nodig is, een beroep mogen blijven doen op de grote kennis die dr. Brouwer op dit gebied heeft opgedaan.